

przepis prawa Wspólnot Europejskich dotyczący tych części (*EG ist bundesstaatlich blind*), o tyle do Traktatu o powołaniu wspólnoty Europejskiej po raz pierwszy włączono dwa takie przepisy: art. 198 i 146, co – jak podkreślają autorzy – ma znaczenie przede wszystkim dla Niemiec jako państwa federalnego.

Praca profesorów z Fryburga, do której dołączono wyciąg z tekstu Traktatu o Unii Europejskiej, stanowi wkład w rozwój badań konstytucyjnoprawnych w Niemczech i w Europie.

Andrzej Graś

Demoskopisches Meinungsbild in Deutschland zur Sicherheits- und Verteidigungspolitik 1992. Akademie der Bundeswehr für Information und Kommunikation, Adenau 1993, 317 ss.

Chociaż tytuł książki sugeruje, że chodzi o postawę społeczeństwa niemieckiego wobec prowadzonej przez rząd polityki obronnej i bezpieczeństwa, ale jest to w gruncie rzeczy całościowy przegląd stanowisk, opinii, oczekiwań i żądań społeczeństwa mieszkającego po obu stronach Łaby (co jest wyraźnie rozdzielane) wobec własnych władz i sił zbrojnych, będący również wyrazem niepokojów i obaw przed zagrożeniami, które niesie szybko zmieniająca się rzeczywistość w Europie i świecie. W siedmiu rozdziałach sondażom i analizie poddane zostały kwestie dotyczące ogólnej struktury *Bundeswehry*, jej spraw socjalnych, popularności w społeczeństwie itd. Znacznie ciekawsze są wyniki badań dotyczące szerszych zagadnień. I tak tytułem ilustracji można podać, iż w sierpniu 1991 r. 47% ankietowanych na zachodzie Niemiec i 50% na wschodzie opowiadało się za opuszczeniem przez RFN Paktu Północnoatlantyckiego (s. 145). Inny ciekawy, a mało znany wynik wiąże się ze zjednoczeniem Niemiec. Otóż w styczniu 1991 r. euforia z powodu połączenia była tak wielka, iż 70% zapytanych Niemców uważało, że obecna RFN będzie wielkim mocarstwem politycznym, 83% gospodarczym i 44% – militarnym (s. 108). Również interesująco wypadł sondaż dotyczący członkostwa państw Europy Środkowej i Wschodniej w strukturach *NATO*. Badania prowadzone w sierpniu wykazały, że społeczeństwo starych krajów związkowych w 43% opowiadało się za pełnym członkostwem państw postkomunistycznych w *NATO* (w nowych krajach – 33%), 41% było za współpracą bez członkostwa (49%), a 12% było przeciwnie zarówno członkostwu, jak i współpracy (na wschodzie – 14%) (s. 154).

Innym szczegółowym, wręcz drobiazgowym badaniom poddane zostały reakcje społeczeństwa niemieckiego na wojnę w Zatoce Perskiej, udział *Bundeswehry* w misjach błękitnych hełmów z mandatem ONZ i zapatrywania społeczne na możliwość uczestnictwa *Bundeswehry* w akcjach zbrojnych *NATO* poza obszarem jego działania (*out of area*). Szeroko również omówione zostały postawy obywateli Republiki Federalnej wobec wojny domowej w Jugosławii i różnych możliwości zakończenia tego krwawego konfliktu.

Generalny obraz, jaki wyłania się z tych sondaży, jest optymistyczny i potwierdza wyniki badań prowadzonych wcześniej. Zdecydowana większość społeczeństwa niemieckiego wypowiada się za ograniczonym udziałem *Bundeswehry* w rozwiązaniu konfliktów lokalnych i to tylko w ramach sił pokojowych ONZ. Akcent bardziej kładzie się na pomoc humanitarną i techniczną dla ludzi i regionów dotkniętych wewnętrznymi wojnami. Jak pokazały wyniki ankiety z kwietnia 1992 r. 69% Niemców na wschodzie i 56% na zachodzie uzależniało własne bezpieczeństwo i obronę od wspólnych działań w ramach Unii Europejskiej. Wskaźnik ten był wyższy od przeciętnej dla pozostałych członków Unii, gdzie wynosił 56% (s. 156). Reasumując więc można powiedzieć, że książka kryje w sobie kopalnię wiedzy na różne tematy i zasługuje na polecenie jej czytelnikom.

Bogdan Koszel

STANISŁAW ŻERKO

WYMARZONE PRZYMIERZE HITLERA. WIELKA BRYTANIA W NARODOWOSOCJALI- STYCZNYCH KONCEPCJACH I W POLITYCE III RZESZY (DO 1939 R.)

Ark. wyd. 30

Praca przedstawia proces formowania się koncepcji polityki zagranicznej w ruchu narodowosocjalistycznym w latach 1919 - 1933 oraz ukazuje miejsce Wielkiej Brytanii w powstałych wówczas programach.

W swej zasadniczej części poddaje analizie politykę Trzeciej Rzeszy wobec Anglii do chwili wybuchu wojny między obydwojoma krajami – 3 IX 1939 r.

Mimo iż najwięcej miejsca poświęcono programowi i polityce Hitlera, zaprezentowano także alternatywne, quasi-alternatywne lub choćby zmodyfikowane wizje ułożenia stosunków niemiecko-brytyjskich.

DO NABYCIA:

- w księgarniach naukowych
- w Instytucie Zachodnim, 61 - 772 Poznań, Stary Rynek 78/79 (także za zaliczeniem pocztowym)
- w księgarni „Pod ratuszem”, Poznań Ratuszowa 25/27 (domki budnicze)